

Пасля «...базару»

Чыстая праўда, але расказаваць буду, як казку. Ну хоць бы пачну.

Жыў-быў адзін дырэктар. Гадкоў з дваццаць ужо пасаду займаў. Добры заробак меў і аўтарытэт, кватэру, машыну, жонку, дзяцей, нават дзвюх унучак прыждаў.

Падрасла, карацей, сям'я, цеснаю стала дача, і надумаў ён новую ставіць — вядома ж, «па сродках», з размахам.

А побач з ім суседка будавалася. Яна трохі меншы дамок сабе ўзводзіла, але ж таксама не шпакоўню, бо ўжо іншыя часы наступалі — не савецкія. Ды і маладзіца не з тых была, не з савецкіх: зграбная, увішная, да кожнага патрэбнае слоўца знаходзіла, да многіх — падыход...

Ну яно ж сапраўды: шчыруе экскаватаршчык на ўчастку дырэктара, капае катлаван пад два гаражы. А суседцы толькі траншэю пад падмурак трэба... Дык чаму б за адным «скрыпам» не выкапаць?

Тое ж з бульдозерам: дзе адзін ўчастак, там і два... З пад'ёмным кранам — таксама: навошта яго двойчы ганяць?

І матэрыялы яны з розумам вазілі: першы рэйс цэглы — на будоўлю дырэктара, другі — на суседчыню. Гэта ж лёгка, а тым больш, калі ведаеш, што за ёй не заржае, як той казаў, што яна, дзе быўшы, дырэктарскім унучкам гасцінцаў прывязе, з жонкай рэцэптамі падзеліцца, дзеям нешта параіць... Ідылія! Хоць і рухнула яна адным добрым летнім вечарам, на вачах.

А ўсё з-за чаго? З-за... «базару» — «Славянскага», самага першага.

Па тэлевізары, значыць, сталі яго адкрыццё паказваць. Сям'я дырэктара села глядзець, шкадуныч ўголас, што не ў поўным складзе, што гаспадар не дома, на жаль, што яго ў Варонеж у камандзіроўку адправілі.

А на экране тым часам то сцэну паказваюць, то публіку ў зале. Бывае — агулам, а бывае — асобнымі тварамі: аператары выбіраюць — найбольш каларытныя, нечым адметныя...

І раптам на пары спыняюцца: мужчына сталы такі, мажны, твар з лысінай чырвоны (ці то з гарачыні, ці то ад хвалявання)... Бо побач з ім — маладзіца (у дачкі гадзіца), прыгожая, прыбраная. І туліцца да яго, і лашчыцца... Ну нібы тая котачка, калі смятанкі просіць...

Карацей — карціна алем, на ўвесь экран!

Першым яе згледзеў зяць дырэктара.

— Во... Дык гэта ж..., — сказаў ён, бо пры дзеях ніколі не мацуюцца.

А зрэшты, хто там што сказаў, хай кожны ўявіць сам. Факт, што канцэрт той глядзелі многія дачнікі, многія знаёмыя таго дырэктара. У тым ліку — непасрэднае начальства. І гэта сёння ў яго, так бы мовіць, мухі асобна, катлеты асобна (гэта значыць, асабістым жыццём падначаленых ніхто не ціка-

віцца), а тады яшчэ з моды не выйшла адпаведныя «меры прымаць».

Вось яно і прыняло: папрасіла дырэктара ціха сысці на пенсію.

Такім чынам не паспеў ён дачу дабудаваць — ні сабе, ні ўлюбёнай суседцы...

Але ж яна і сама неяк справілася. Ва ўсякім разе пра агароджу клопату не мела: суседзі — з усіх трох бакоў — самі яе паставілі, адгарадзіліся — хто дошкамі, хто бетонам...

Яе толькі плоцік быў — ад вуліцы, драўляны, нізенькі, бо што там хаваць, калі ўсе ўсё бачылі.

Любоў Чыгрынава,
г. Мінск.

Не рабі дурнога...

Пасля службы ў войску двое дружбакоў Пятро з Міколам разам паступілі ў сельскагаспадарчы тэхнікум, разам праз нейкі час трапілі на вытворчую практыку. Думалі, што яна ў майстэрнях пройдзе, бо вучыліся на механікаў, але ў калгасе захварэў адзін з трактарыстаў, замяніць яго не было кім, вольны старшыня і прапачу студэнтаў дапамагчы на пасяўной.

Тыя адмаўляцца, вядома ж, не сталі, бо які-нікі досвед работы на тэхніцы ў абодвух быў, жаданне зарабіць трохі грошай — таксама. У выніку стварылі экіпаж: Пятро кіраваў трактарам, Мікола — «стаяў» на сеяльцы, потым — мяняліся месцамі і выдавалі штодня па паўтары, а то і па дзве нормы.

Але ж вольны апошняе поле, канец пасяўной. «Вечарам гэта можна «абмыць», — падумалі практыканы. А як, калі па ўсім відаць, што праца завершыцца позна, што крама тады будзе зачынена... Значыць, пра выпіўку трэба паклапаціцца загадзя?

Гэта ў студэнтаў лёгка: пакуль Мікола дасяваў апошнія гектары, Пятро зганяў у вёску, схадзіў у краму, прыдбаў там пару бутэлек віна і, заціснуўшы іх пад пахай, ужо паспеў вярнуцца да трактара... Адтуль пачуў гул машыны, убачыў, што да іх на «УАЗе» падрульвае старшыня. «Што ж рабіць, — падумаў Пятро, — куды схаваць віно, калі навокал голае поле?»

На ім поруч была толькі сеялка, таму хлопец не прыдумаў нічога лепшага, як засунуць бутэльку ў зерне.

З машыны тым часам выйшлі старшыня і два мужчыны пры гальштуках. Ім (падобна, правяральшчыкам?) гаспадар расказаў пра ход пасяўной, нахвальваў прак-

тыкантаў, якіх у ягоную гаспадарку ці не сам бог паслаў, бо дужа ж добрыя хлопцы: і працуюць ад душы, і не кураць, не п'юць...

— А чым жа сеялі? — пацікавіўся нарэцце адзін з правяральных. — Насенне ў іх ці пратраўленае?

— Ну вядома ж, — адказаў старшыня.

— Так, — дружна дадалі хлопцы.

Але правяральшчыку, мусіць, мала было пачуць, яму хацелася гэта ўбачыць. Таму ён ускочыў на падножку сеялькі, адкінуў вечка на скрынцы з зернем, засунуў у яго руку (як падалося Пятру, — у тым самым месцы, дзе ляжалі бутэлькі!).

«Ну ўсё, спаліліся», — з жахам падумалі студэнты, бо ведалі, што тады практыку іх ацэняць на двойкі, пра віно паведамаць у тэхнікум, і ўсё — пішы прапала: не бачыць ім дыпламаў, як сваіх вушы!

Правяральшчык тым часам разглядаў на далоні зерне:

— Не падманулі, — загадкава прызнаў, — і сапраўды пратраўленае...

Абмацаў ён тыя бутэлькі ці не — засталося загадкай, але ж страху студэнты хапілі напоўніцу!

Яны ж — і на ўсё жыццё — запамнілі крылатае: не рабі дурнога — і не бойся нікога.

Аляксандр Матошка,
в. Янкавічы, Расонскі раён.

Дзе быў?

...Гадоў 50 таму запрасіў мяне сусед на бяседа, пасады (так выпала) ля акна. Я міжволі азірнуўся на падаконнік — заўважыў, што там сцірка ляжыць і памада. Дзіўнае суседства, але ж няхай сабе, бо тут яркас чаркі паналівалі, тосты пайшлі. Госці сталі выпіваць і закусаць, гамонку весці ды песні пець...

Урэшце — мужчыны прытамліліся, заспяшаліся на перакур. Следам за імі, за кампанію, выйшлі на двор і жанчыны. Я ж не курыў, а таму застаўся на месцы.

Помню ад няма чаго рабіць яшчэ раз паглядзеў на падваконне, потым узняў адтуль сцірку, а са стала нож і неўпрыкмет для іншых вырзаў... вусны, пафарбаваў іх памадай — зрабіў адбіткі на сваіх руках...

А далей болей, як той казаў: выйшаў на панадворак, дзе курылі бяседнікі, спытаў у аднаго з мужчын, у каго тут самая раўнівая жонка. Мне паказалі...

Я (жартаваць дык жартаваць) прыкінуўся п'яным, улукаткі падышоў да таго гартніка, на вуха спытаў, чаму ён не курыць?

— Ды кінуў, — прызнаўся мужчына, — бо мая некалі сказала, што не пойдзе за мяне, калі буду курыць.

— Малайчына. Паважая, — пахваліў чалавека я і з дапамогай той самаробнай «пячаткі» на шчаце яго пакінуў досыць прыгожы «пацалунак».

Потым заўважыў, што ён нейкі дужа цвярозы, і папытаўся, ці напіваецца ён, калі ў гасцях?

— Не, бронь божа, ніколі... — пахваліўся мужчына.

Я зноў «адвесіў» «пацалунак».

Пра нешта мы гаварылі яшчэ. Але ж гаспадар тым часам ужо клікаў усіх за стол.

Госці няспешна рушылі ў кватэру, паселі. Мы з маім суразмоўцам падцягнуліся таксама, хоць і апошнімі: я яго (у пацалунаках) спецыяльна наперад прапусціў. Застольнікі згледзелі — і адразу ў рогат, а жонка адпаведна ў крык:

— Дзе ты быў? — пытаецца.

Мужчына ў адказ толькі вачыма лыпае:

— Дзе-дзе? Дзе ўсе, там і я...

— Але ж людзі як людзі ў хату прыйшлі, а ты... Паглядзі на сябе!

Зрабіць гэта зусім проста было — побач у вітальні вісела люстэрка. Мужчына паглядзеўся ў яго, «паглядзіў» шчокі і рушыў да мяне.

Шчыра кажучы, думаў, што надае кухталёў, але ж той хіба пагразіў: дзюкаваць богу, з гумарам чалавек быў: зразумеў, што я жартаваў.

Пакуль госці смяяліся, мы з ім разам адмывалі рукі і шчокі.

...З таго дня, з той бяседы ўга колькі часу прайшло: здавалася, што ўсё забылася, а бач, малюнак са «Звязды» нагадаў.

Міхаіл Чарняўскі,
к.п. Нарач.

Падрыў аўтарытэту

У прыклад нуку Дзіму бабуля заўсёды ставіла ягонага тату. Маўляў ён, яе сын, хлопчыкам быў проста ідэальным: вучыўся толькі на «добра» ды «выдатна», паводзіў сябе ўзорна, ва ўсім дапамагаў, а ўжо слухаўся... «Таму і ў інстытут адразу паступіў, — рабіла высновы бабуля, — добрую прафесію атрымаў, пасаду займае...»

Дзіма таксама хлопчык нішто сабе: добры адзнакі са школы носіць. Але ж не заўсёды: бывае, што калі-нікалі «праскочыць» сямёрка. І ўжо тады бабуля не забудзецца, не прапусціць, абавязкова «завядзе» сваё ўлюбёнае: «А вось твой тата...»

Невядома, колькі б так цягнулася, калі б аднойчы Дзіма не знайшоў татаў дзённік за дзевяты клас, калі б на свае вочы не ўбачыў, што ўсе старонкі ў ім і сапраўды запоўнены прыгожым роўным почыркам, чацвёркамі ды пяцёркамі (найлепшымі тады адзнакамі), прычым па ўсіх без выключэння прадметах...

Але ж раптам — што гэта? — тлустая агідная... двойка і прыпіска да яе: «Не вывучыў верш «Кому на Руси жить хорошо?»»

А далей — болей: яшчэ праз колькі старонак запіс класнага кіраўніка: «Паважаньня бацькі! Ваш сын біў аднакласнікаў венікам».

...Цяпер бабуля, што называецца, прыкусіла язык: ва ўсякім разе не так часта прыгадвае ранейшае «А вось твой тата...», бо Дзіма тады абавязкова прадоўжыць гэты сказ кароткім: «...атрымліваў двойкі па рускай літаратуры і біў аднакласнікаў венікам».

Фаіна Касаткіна,
г. Паставы.

Рубрыку вядзе
Вялянціна ДОУНАР.
dounar@vziazda.by

■ Неасабісты суб'ектыў

ПАКАЛЕННЕ

«ЗЭТ»

Які працяг пасля апошняй літары алфавіта?

УЧОРА, бадай, упершыню адчула, што мне столькі гадоў, колькі напісана ў пашпарце. Не тое што недзе кальнула ці стрэльна або тосцы цёткай назваў — да гэтага ставіліся лёгка і нават з гумарам. А тут — усе пражытыя гады зваліліся на галаву цяжарам, бы глыба снегу з даху: і мякка, здаецца, і небалюча зусім, а некалькі хвілін адчуваеш сябе агаломшаным і збянтэжаным, пакуль не ачомаешся. Дык воль, у такі стан лёгкага шоку прывёў мяне ўчора хлопец у супермаркеце. Там зараз поўна практыкантаў з гандлёвага каледжа — хто на касе пад прыглядам старэйшых, хто на раскладцы тавараў, хто ў аддзеле. Гэтага — хударлявага і бледнага — паставілі на адказны ўчастак: агародніну ды садавіну ўзважваць. Небарака ніводнага кода не ведае, за кожным разам бегае на цэтлікі напісаных глядзець — памыліцца баіцца. Чарга ўвечары вялікая, людзі ад такой маруднасці хвалююцца. А ў гэтага на твары — поўная «непрабівальнасць» — ні адзін мускул не зварухнецца (што яго ведае, можа, іх у каледжы гэтаму вучаць?).

З гэтым выразам ён хвіліны тры разглядаў пакладзены мною на вагу пакет з памідорамі. Пасля ўзяў яго, павольна пасунуўся да латкоў з агароднінай — пачаў тыя памідоры па адным вымаць і параўноўваць. Спачатку я назірала за ім з усмешкай, пасля, калі ён лянвіта так спытаўся: «А вы сапраўды ўсе адсюль бралі?», зразумела, што гэта малое стварэнне падзарае мяне калі не ў крадзяжы, дык у тым, што хацела купіць дарагое танней. Станоўчы адказ яго яўна не задаволіў, ён стаяў у нерашучасці, красамоўна пазіраючы то на мяне, то на тыя няшчасныя чатыры памідоры... «Малады чалавек, — з цяжкасцю стрымліваючы сябе, я старалася быць вельмі ветлівай. — Паглядзіце на мяне: я што, буду спрабаваць вас падмануць з-за аднаго памідора?» Хлапчына, усім сваім выглядам паказваючы, што ўсё роўна мне не верыць, махнуў рукой, наклеіў на пакет цану і выдаў: «Ладно, жанчына, не напругайтесь...» Народ засмяўся, я таксама — ад гэткай нахабнасці і бесцярмоннасці толькі смяяцца і засталося, а без пяці хвілін спецыяліст сферы гандлю так, здаецца, і не зразумеў, чаго гэтыя дзядзькі ды цёткі ўсміхаюцца, скрушна ківаючы галавамі... А хтосьці з той чаргі разважліва сказаў: «Чаго дзіўна, яны цяпер усе такія».

Вось тут я і зразумела, якая бездань паміж намі і нашымі, па сутнасці, дзецьмі, якія так незаўважна выраслі. Здавалася б, гэта адлегласць, якую ніяк не скараціць, большая паміж тымі, каму пад (за) сорок і іхнімі бацькамі, бо наша пакаленне валодае ўсімі найноўшымі тэхналогіямі, і з камп'ютарамі мы на «ты», і з сучаснай бытавой тэхнікай, чаго не скажаш пра большасць нашых бацькоў, якім пад (за) семдзесят. З дзецьмі, па логіцы, павінна быць прасцей: яны, як і мы, сядзяць у сацыяльных сетках, пампуюць з сёвіва кніжкі і фільмы, хутка (ну, можа, крыху хутчэй) разбіраюцца ў самым наварочаным «гаджэце». Але тут «намалявалася» бездань зусім іншага кшталту, і яна, калі прыгледзецца, палюхае: справа ў чалавечых адносінах, у камунікацыі з людзьмі — роднымі, блізкімі і зусім незнаёмымі. Дакладней, у адсутнасці навыкаў гэтага камунікату — не на старонках сацыяльных сетак, не ў месенджары, а ў рэальным жыцці. Той няветлівы хлопчык у супермаркеце адказаў мне, па сутнасці, фразай, якой бы каментываў нейкую сітуацыю ў віртуальнай перапісцы, і з яго пункту гледжання гэта абсалютна нармальна. Ён абсалютна шчыра не зразумеў нашага бурэння, яно яму, па сутнасці, «да лямпачкі». Вось калі б гэта выказванне не сабрала ў сёвіце «лайкаў» ад соцень зарэгістраваных «сяброў» — тады была б праблема.

ЗНАЁМАЯ дзялілася нядаўна: «Ведаеш, я заўсёды, калі прыязджаю да мамы, стараюся пасядзець з ёй, паклаўшы галаву ёй на калені. Яна мяне гладзіць па валасах — і ўсе праблемы знікаюць, лёгка так становіцца. І мне так хочацца сваю Машку (дачка ў яе першы курс універсітэта скончыла) таксама воль так паглядзіць па валасах, каб і ёй лягчэй стала, і яна падтрымку адчула... Дзе там! Не перашкаджай, кажа, мама, вельмі я занятая, у мяне тут пераліска важная, а ты са сваім глупствам! І сядзіць, у планшэт угледзеўшыся, нават вачэй не падняла. Ды каб жа толк з гэтай пераліскай быў! Яна ў свае амаль дзевятнаццаць ні з адным хлопцам рэальна не сустракалася, у яе ўвесь досвед асабістага жыцця там, у сёвіце. Там яны на «спатканні» ходзяць, мілуюцца, сварыцца, разыходзяцца, так адно аднаго ніколі і не ўбачыўшы. Так што я ўжо пачынаю думаць, што ўнукаў мне не дачакацца...»

У іншай прыцельці сын, блукаючы суткамі па сёвіце, знайшоў-такі дзядзьку нармальную, якую віртуальныя сустрэчы не задавальнілі. Яна да яго ажно са Львова ў Мінск прыязджае. Дык бацькі яго і бабуля на тую дзядзьку маліцца гатовы: жывая! сапраўдная! Бо іх нашчадак — вельмі прыгожы, дарэчы, хлопец — гадоў да дваццаці двух тых дзядзьку толькі маніторы і бачыў. Цяпер, калі ўкраінская госьця прыязджае, ім ствараюцца ўсе ўмовы, каб пабылі ўдваіх: бабуля кватэру вызваляе, пераязджаючы да дачкі. «Акруціць гэта спрытнюга твайго Сашку!» — папярэджваем мы сяброўку. «Я толькі пра гэта і мару! Хоць бабуляй, дасць бог, стану...»

П СІХОЛАГІ падзялілі апошнія пакаленні людзей на тры часткі: пакаленне «ікс» — гэта дзеці 80-х, у 90-х нарадзілася пакаленне «ігрэк», а тыя, каму сёлета сямнаццаць і менш, — пакаленне «зэт». Вобразна, арыгінальна, праўда, яны і сапраўды — як тыя невядомыя з закручанага ўраўнення. Толькі воль... На літары «зэт» лацінскі алфавіт, калі памятаецца, заканчваецца. Пасля яе — суцэльныя прабелы...

Алена ЛЯЎКОВІЧ. alena@vziazda.by

